

Euroopan unionin
neuvosto

Bryssel, 20. toukokuuta 2022
(OR. fr)

9258/1/22
REV 1

DATAPROTECT 163
JAI 699
ENFOPOL 286
COPEN 203
RELEX 685
TITULAIRES 2
POLCOM 37

ILMOITUS

Lähtettäjä: Puheenjohtajavaltio
Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Asia: Henkilötietojen siirto
- Puheenjohtajavaltion asiakirja

Valtuuskunnille toimitetaan liitteessä asiakohdassa mainittu asiakirja **9.–10. kesäkuuta 2022** pidettävää oikeus- ja sisäasioiden neuvoston istuntoa varten.

Henkilötietojen siirroista on viime vuosikymmeninä tullut merkittävä taloudellinen, turvallisuuteen liittyvä ja strateginen haaste. Euroopan unionissa hyväksyttiin vuonna 2016 EU:n tietosuojaja-asetus ja poliisi- ja oikeusasioita koskeva direktiivi. Näillä täydennettiin ja konsolidoitiin tietosuojaa koskevaa, jo ennestään innovatiivista eurooppalaista oikeuskehystä ja tehtiin siitä maailmanlaajuinen normi.

Henkilötietojen siirtoja koskeva eurooppalainen malli

Kansainvälisten siirtojen alalla EU:n säädöksistä koostuvan välineistön tärkein elementti on tietosuojan riittävyyttä koskeva päätös. Se on ainutlaatuinen ja omintakeinen oikeudellinen väline: kyseessä on kahdenvälisten neuvottelujen tulos, joka ei ole kansainvälinen sopimus, vaan Euroopan komission päätös, joka hyväksyttiin Euroopan tietosuojaneuvostolta saadun lausunnon jälkeen menettelyllä, johon jäsenvaltiot osallistuivat komiteamenettelyn puitteissa. Euroopan parlamentti seuraa myös erittäin tarkasti tällä alalla tehtävää työtä.

Tunnetuin esimerkki tietosuojan riittävyyttä koskevasta päätöksestä on *Privacy Shield* -järjestely. Tiedonsiirrot Euroopan unionista Yhdysvaltoihin ovat erityisen merkittäviä sekä lukumäärällisesti että talouden ja turvallisuuden kannalta Atlantin molemmin puolin. Tästä syystä kaupankäyntiä koskevien *Safe Harbor* ja *Privacy Shield* -päätösten mitätöinti Euroopan unionin tuomioistuimessa vuonna 2015¹ ja heinäkuussa 2020² herätti paljon huomiota kummallakin mantereella.

¹ Unionin tuomioistuimen 6. lokakuuta 2015 antama tuomio asiassa I C-362/14 Schrems.

² Unionin tuomioistuimen 16. heinäkuuta 2020 antama tuomio asiassa II C-311/18 Schrems.

Euroopan komission puheenjohtaja ja Yhdysvaltojen presidentti ilmoittivat 25. maaliskuuta 2022, että lähes vuoden kestäneiden neuvottelujen jälkeen oli päästy periaatteelliseen yhteisymmärrykseen niiden sääntelyuudistusten suurista linjoista, joita Yhdysvalloissa on toteutettava. Uudistuksilla on määrä saavuttaa tarvittava varmuustaso, jotta voidaan hyväksyä uusi tietosuojan riittävyttä koskeva päätös, joka mahdollistaa henkilötietojen siirrot Yhdysvalloissa sertifioituille yrityksille. Komissio voi tehdä tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen, jos Euroopan unionin tuomioistuimen mainitsemien vaatimusten mukaisesti saadaan riittävät takeet tarpeellisuus- ja suhteellisuusperiaatteiden noudattamisesta, kun on kyse viranomaisten pääsystä tietoihin. Edellytyksenä on myös Euroopan kansalaisille ja asukkaille avoimen, Euroopan unionin perusoikeuskirjassa vahvistetut kriteerit täyttävän muutoksenhakumekanismien käyttöönotto. Tavoitteena on varmistaa, että niiden henkilöiden oikeuksia, joiden tietoja siirretään, kunnioitetaan täysimääräisesti. Tämän päätöksen hyväksymisellä on suuri merkitys Euroopan unionille: on löydettävä yhteisymmärrys, jonka perusteella talouden toimijat voivat jatkaa toimintaansa noudattaen täysimääräisesti unionin oikeutta Euroopan unionin tuomioistuimen tulkintojen mukaisesti.

Tällä hetkellä on voimassa myös useita muita tietosuojan riittävyttä koskevia päätöksiä:

- komissio hyväksyi 11 tietosuojan riittävyttä koskevaa päätöstä yleistä tietosuoja-asetusta edeltäneen oikeuden nojalla³;
- yleisen tietosuoja-asetuksen voimaantulon jälkeen on hyväksytty neljä päätöstä: kolme niistä kuuluu yleisen tietosuoja-asetuksen soveltamisalaan, ja ne koskevat tiedonsiirtoja Japaniin, Yhdistyneeseen kuningaskuntaan ja Etelä-Koreaan. Yksi tiedonsiirtoja Yhdistyneeseen kuningaskuntaan koskeva päätös on hyväksytty poliisi- ja oikeusasioita koskevan direktiivin mukaisesti.

³ https://ec.europa.eu/info/law/law-topic/data-protection/international-dimension-data-protection/adequacy-decisions_en/ – Andorra, Argentiina, Kanada, Guernsey, Färösaaret, Mansaari, Israel, Jersey, Uusi-Seelanti, Sveitsi, Uruguay.

Nämä tietosuojan riittävyttä koskevat päätökset ovat tärkeä keino edistää eurooppalaista mallia; on myös tärkeää huomata, että useat valtiot ovat kehittäneet vastaavia tiedonsiirtovälineitä kansallisessa lainsäädännössään ja jotkut, erityisesti Yhdistynyt kuningaskunta ja Sveitsi, tunnustavat automaattisesti riittäviksi tiedonsiirrot kolmansiin maihin, jotka komissio on tunnustanut asianmukaisiksi. Lisäksi Japani teki samanaikaisesti EU:n tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksen kanssa oman tietosuojan riittävyttä koskevan päätöksensä Japanista Euroopan unioniin tehtävien siirtojen osalta.

Jotta tietosuojan riittävyttä koskevat päätökset pysyisivät oikeudellisesti pätevinä, niitä on arvioitava säännöllisesti. Ne voivat olla myös luonteeltaan väliaikaisia, jos havaitaan erityisiä lainsäädännöllisten eroavuuksien riskejä.

Lisäksi yleisessä tietosuoja-asetuksessa säädetään muista siirtovälineistä, kuten vakiosopimuslausekkeista, jotka ovat eniten käytetty tiedonsiirtoväline, yritystä koskevista sitovista säännöistä ja asianmukaisista suojatoimista muissa oikeudellisesti sitovissa välineissä. Ne ovat olennaisen tärkeitä, koska tietosuojan riittävyttä koskeva mekanismi on erittäin vaativa eikä sitä siksi voida käyttää kaikkien kolmansien maiden kanssa, vaikka tiedonsiirto on välttämätöntä. Vakiosopimuslausekkeet ovat se siirtoväline, jonka käyttö yleistyy monissa kolmansissa maissa.

Henkilötietojen siirtojen merkitys kansainvälisissä kaupallisissa ja poliittisissa yhteyksissä

Kysymys henkilötietojen kansainvälisistä siirroista kahden- ja monenvälisissä kauppaneuvotteluissa sekä monenvälisillä foorumeilla, kuten G7- ja G20-ryhmissä, on saanut strategisen ulottuvuuden viime vuosina. Se on usein yhteydessä muiden kuin henkilötietojen siirtoihin, jotka ovat myös hyvin strategisia mutta joihin liittyy erilaisia haasteita. Puheenjohtajavaltio Ranska on kartoittanut henkilötietojen siirtoa koskevia lausekkeita ja julkilausumia tuodakseen esiin alan tärkeimpiä suuntauksia ja vahvan koordinoinnin merkitystä kansallisella ja Euroopan tasolla, jotta varmistetaan johdonmukaiset kannat kaikilla foorumeilla. Asiasta on laadittu puheenjohtajavaltion selvitys.

EU:n ja indopasifisen alueen välisessä ministeriforumissa 22. helmikuuta 2022 Euroopan unioni, Australia, Komorit, Etelä-Korea, Mauritius, Intia, Japani, Uusi-Seelanti, Singapore ja Sri Lanka allekirjoittivat yhteisen julkilausuman yksityisyydestä ja henkilötietojen suojasta. Kyseisissä valtioissa asuu kaikkiaan yli kaksi miljardia ihmistä.

Myös useat muut kansainväliset järjestöt, kuten *Aasian ja Tyynenmeren alueen taloudellinen yhteistyö* (APEC) ja Kaakkois-Aasian maiden liitto (ASEAN), ovat käsitelleet henkilötietojen kansainvälisiä siirtoja, ja kilpailevia malleja ollaan kehittelemässä monenvälisillä foorumeilla.

Henkilötietojen siirrot: merkittävä turvallisuuteen liittyvä ja oikeudellinen haaste

Digitaalisten välineiden lisääntyvä käyttö kaikilla aloilla, myös rikoksissa, tekee tiedonsiirroista ratkaisevan tärkeän kysymyksen turvallisuuden alalla ja rikollisuuden torjunnan kannalta. Mahdollisuus jakaa tietoja kolmansien maiden toimivaltaisten viranomaisten kanssa on usein ratkaiseva; tiedonsiirto on mahdollista ainoastaan EU:n oikeuskehyksen sekä unionin ja jäsenvaltioiden välisen toimivallanjaon mukaisesti. Kansainväliset neuvottelut voivat edistää eurooppalaisen standardin leviämistä ja maailmanlaajuista lähentymistä.

Näin ollen tietosuojasääntöjä koskevilla neuvotteluilla on ollut tärkeä rooli Euroopan neuvoston hyväksymän tietoverkkorikollisuutta koskevan Budapestin yleissopimuksen toisesta lisäpöytäkirjasta käytävissä neuvotteluissa. Euroopan komissio on koordinoanut EU:n kantoja. Näin toimittaneen myös neuvotteluissa, jotka aloitetaan ehdotuksesta YK:n yleissopimukseksi, jolla torjutaan tieto- ja viestintätekniikan käyttöä rikollisiin tarkoituksiin.

Lisäksi unionin ja useiden kolmansien maiden (Yhdysvallat, Kanada ja Australia) välillä on neuvoteltu ja allekirjoitettu useita sopimuksia matkustajarekisteritietojen (PNR) siirtämistä koskevista sopimuksista tai asiaa koskevat neuvottelut ovat meneillään. Nämä tiedot, jotka lentoliikenteen harjoittajien on kerättävä matkustajilta, sisältävät muun muassa matkustajan nimen, matkapäivät, matkareitin, paikkanumeron, matkatavaratiedot, matkustajan yhteystiedot ja käytetyt maksutavat. Euroopan unionin tuomioistuimen annettua 26. heinäkuuta 2017 Euroopan parlamentin pyynnöstä lausunnon, matkustajarekisteritietojen siirtoa koskevia unionin tuomioistuimen vaatimuksia on selkeytetty.

Lisäksi henkilötietojen siirto on tärkeä kysymys myös tiettyjen kahdenvälisen ohjelmien tai sopimusten yhteydessä, jotka liittyvät viisumien myöntämishjelmaan tai viisumivapausohjelmaan.

Puheenjohtajavaltio pyytää komissiota esittämään tilannekatsauksen Yhdysvaltojen kanssa käydyistä *Privacy Shield* -järjestelyä koskeneista keskusteluista, ja ministereitä pyydetään reagoimaan erityisesti Yhdysvaltoihin tehtäviä tiedonsiirtoja koskevaan uuteen tietosuojan riittävyttä koskevaan päätökseen sekä tässä yhteydessä olennaisilta vaikuttaviin suoja toimiin.

Ministereitä pyydetään vastaamaan myös seuraavaan kysymykseen: koska henkilötietojen kansainvälisistä siirroista on tullut tärkeä strateginen kysymys monilla julkisen politiikan aloilla, katsotteko, että tästä johtuen institutionaalisten toimijoiden ja erityisesti komission ja neuvoston on noudatettava tällä alalla yhtenäistä, johdonmukaista ja kunnianhimoista eurooppalaista politiikkaa?